

**ГОРИЗОНТИ МИСТЕЦЬКОГО КРАЄЗНАВСТВА
ПІВДЕННОЇ БЕССАРАБІЇ**

Тетяна Шевчук

*доктор філологічних наук, професор
Ізмаїльський державний гуманітарний університет*

Важливим трендом сучасного світового розвитку є процеси децентралізації влади і стрімкої регіоналізації на національному та геополітичному рівнях. Створенню нових регіональних агломерацій сприяли виклики глобалізаційних процесів сучасного світового розвитку. Економічна регіоналізація передбачає формування зон вільної торгівлі, товарообігу, капіталів та робочої сили і в ідеалі – створення кластерної економіки (макрорегіон Нижній Дунай); культурно-цивілізаційна – захист культурного розвитку локальних спільнот, об'єднаних історично сформованими соціокультурними особливостями розвитку.

Наукове осмислення культурних брендів певних регіонів є одним з актуальних напрямів сучасної гуманітаристики. Віхами став вихід колективних монографій «Особливості буковинського пограниччя: історія культурного полілогу» (Донецьк, 2010) [6], де розкрито динамічну взаємодію історичних процесів, мультикультуралізму, конфесійного лібералізму та місцевого монументального мистецтва у формуванні успішного культурного полілогу в регіоні, що сприяв утвердженню буковинської регіональної ідентичності; учених РАН: «Культура і простір: історико-культурні бренди і образи територій, регіонів і місць» (2012) [4], у якій автори представили методологічний та емпіричний досвід формування позитивних іміджів певних територій як одного з найважливіших ресурсів інноваційного розвитку своєї країни; колективна монографія «Культурний простір бессарабських болгар» (2018), де розглянуто лінгвістичні, соціально-економічні, мистецькі фактори побутування болгарської етнічної спільноти у регіоні Буджак [8].

Характерною ознакою сучасності стала поява численних книг місцевих краєзнавців або любителів історії про історію та сучасний розвиток того чи іншого села (Багате, Кирнички, Котловина, Стара Некрасіва, Nagi Curda тощо), які користуються не аби-яким попитом на регіональному рівні. Автори зазвичай не дотримуються академічних вимог до написання історичного нарису, однак зібрані матеріали (фотографії, етнографічні спостереження, певний фактаж тощо) представляють значну культурологічність цінність таких проєктів.

Більше того – автори чутко реагують на виклики і потреби часу і заповнюють своїми працями існуючі лакуни з боку академічної науки.

Відтак, краєзнавчі праці набувають особливої ваги у дослідженні процесів регіоналізації. Слід наголосити, що розвиток краєзнавства у ХХІ столітті зазнав значних змін порівняно з його вузьким розумінням за минулих часів як сукупності географічних та культурно-історичних знань про певну територію силами місцевого населення (БСЭ). Сучасне краєзнавство еволюціонує в бік розширення культурної складової краєзнавчих студій і актуалізації мистецтвознавчих галузевих напрямків: архітектурне, літературне, образотворче, музичне тощо.

Таким чином, сучасне краєзнавство неможливо уявити без вивчення мистецького простору регіону. Література, архітектура, живопис, музика, фотомистецтво з фіксацією модних трендів в одязі, зачісках тощо відображають світовідчуття епохи, поведінку людей, їх свідомість, ритм життя, ставлення до речей, стають фрагментами картини світу певного регіону. Окрім базових історико-географічних уявлень, знання про місцевий фольклор, літературне життя рідного краю, його мистецькі осередки, зв'язки з ним більш-менш відомих письменників, художників, музикантів та діячів культури, книги про рідний край мають становити основу краєзнавчих знань свого регіону і фундаментом української етнопедагогіки і народознавства.

Світовий досвід використання мистецького краєзнавства допомагає спроектувати його розвиток в Українському Придунав'ї. Наукове вивчення регіональної літератури і живопису Буджака було активізовано в процесі розробки та успішної реалізації держбюджетного проекту МОН України «Регіональна література і живопис етнічних груп Українського Придунав'я як засіб формування колективної ідентичності регіонального соціуму» (2019–2021, кер. – проф. Шевчук Т. С., відп. виконавець – проф. Райбедюк Г.Б.). Мета науково-дослідної роботи авторів проекту полягає у вивченні та популяризації естетичних досягнень сучасної літератури і живопису Українського Придунав'я як засобу міжкультурної комунікації, гармонізації та стабілізації міжетнічних відносин в багатонаціональному регіоні. У цьому дослідженні представимо основні аспекти краєзнавчих знань у галузі літератури і живопису регіону.

Література. Поетична спадщина регіону не представлена яскравими іменами національного значення, проте науковий інтерес викликає її локальна специфіка як сума знань того чи іншого автора про історію, культуру, менталітет і культурні стереотипи людей, що населяють дану місцевість. Краєзнавчі студії можуть доповнювати і

Вища освіта у міждисциплінарному вимірі: від традицій до інновацій

поглиблювати наукові узагальнення у річищі літературного краєзнавства, створюючи міфопоетичний образ рідного краю. Наприклад, Сергей Льовін характеризує Буджак як «сгусток эпох и смешение судеб-кровей» («Где трезубец Дуная вонзается в Черное море»), що відображається у мовному розмаїтті на ринковій площі як життєвому пульсі кожного міста («Жизни истоки») [6, с. 20]:

На буджакских базарах довольно легко научиться
Языкам, что подобны и надобны странникам-птицам:
Здесь молдавский порхает свободно, а там – гагаузский,
И зовут за собой украинский, болгарский и русский.

У вірші «На границе» Сергій Льовин акцентує увагу на прикордонному статусі регіону, кордоном якого є Дунай. Усвідомлення прикордонного статусу регіону зазвичай вражає уяву гостей краю, а художнє слово допоможе поглибити уявлення про його унікальність [Лев, с. 64]:

Здесь непроглядною ночью не спится
И не мечтается днем.
Здесь по Дунаю проходит граница
Лентой, годами, огнем.
Вербы в реке рукавами по локоть.
Степь. Тишина. Виноград.
Только у нас не присесть, ни поохать:
Служба. Застава. Наряд.

Історико-географічні краєзнавчі студії про міста і села Південної Бессарабії поглиблюються поетичними описами міст і селищ місцевих авторів. Інформація, викладена у художній формі, вражає і запам'ятовується. Наприклад, у вірші Лілії Олейник «Исторический Рени» перераховано усі історичні назви міста (Тамасидава, Томарово, Рень, Арбиум, Дачипората, Эриень). Гастротури сьогодні є одним із популярних напрямів туристичних маршрутів. В регіональній поезії міститься багато згадок про смачну бессарабську кухню, збагачену досвідом проживаючих тут народів. Так, Євгенія Томша в поемі «Приезжайте в Бессарабию» згадує блюда гагаузського (гёзлямя – блюдо турецької кухні в виде лепешки с начинкой, зажаренной на сковороде), російського (блины, пончики, холодец, коврига), болгарського (курбан, мелина), українського (борщ, галушки, пирожки), румунського (плачинта, мамалыга), єврейського (фаршмак) і кавказського (шашлык, азу) происхождения [1, с. 146].

Наразі ведеться потужна робота з формування джерельної бази з літературного краєзнавства. Яскравим результатом дослідницької

роботи з синтезу мистецтв (література-музика-живопис) став творчий проєкт Олександра Затинченка «Весна на Дунаї» (2017, за ред. Єлени Бухнієвої та Галини Райбедюк). Автори проєкту «Регіональна література і живопис» сформували електронний фонд літературних видань регіонального значення, укомплектували кафедральний фонд регіональної літератури, а студенти Ізмаїльського державного гуманітарного університету сьогодні мають змогу вивчати регіональну літературу за програмами проф. Галини Райбедюк «Синтез мистецтв у творчості поетів Придунав'я», доц. Алли Соколової «Літературне краєзнавство» і захищати магістерські дослідження. Підготовлено до видання чотири томи випусків «Поезія Буджака», кожен з яких представляє творчість окремих національних спільнот: «Поміж Дунаєм і Дністром» (Випуск 1) – україномовних поетів; «Две люлки, две родини» (Випуск 2) – болгаромовних поетів у паралельному перекладі державною мовою; «Eсoul Bugeacului» (Випуск 3) – румуномовних поетів у паралельному перекладі державною мовою; «Трезуб Дуная» (Випуск 4) – російськомовних митців. Підготовлені матеріали є ґрунтовною базою для подальших наукових досліджень і узагальнень у річищі літературного краєзнавства.

Образотворче мистецтво. Регіональна самобутність і полікультурність є провідними ознаками творчості регіональних художників, яка живиться джерелами їх розмаїтого етнічного коріння, адже представники спілки є нащадками колоністів Бессарабії українського, російського, болгарського, гагаузького, молдавського, грецького, албанського, німецького походження. Творчі композиції митців живляться національним фольклором та культурними традиціями своїх етнічних груп та візуалізують мультикультурну регіональну специфіку. Робота з розробленим авторами проєкту сайтом Ізмаїльської міської організації Національної спілки художників України [2] дає можливість ознайомитися з досягненнями національного рівня провідних митців південної Бессарабії; отримати біографічні довідки про членів спілки; побачити репродукції праць та роздрукувати їх; ознайомитися з виставковою діяльністю спілки; прочитати та розміщені на сайті регіональні мистецтвознавчі студії, подивитись репортажі, документальні мініатюри, творчі візитівки митців. На науковому рівні здобутки регіональних художників представлено в нарисах Шевчук Т.С. «Творчі портрети болгарських митців Буджака» (2018) [5, с. 12-62] та репрезентовано в альбомі «Художники Бессарабії» (2020) [4].

Вища освіта у міждисциплінарному вимірі: від традицій до інновацій

У галузі декоративно-ужиткового мистецтва регіональні майстри також мають своє неповторне обличчя. Надія Ільїна є автором колекції глиняних виробів з кольорової глини, виконаної у стародавніх традиціях культури Трипілья-Кукутень. Майстриня Надія Короленко – авторка православних ікон з природної гальки, створених у традиціях візантійського мозаїчного мистецтва, які зберігаються у церквах м. Ізмаїл та монументального панно «Покрова святої Богородиці» над входом в Ізмаїльський Свято-Покровський собор. Сергій Ушаков виготовляє копії турецьких люльок для паління з території ізмаїльської фортеці, оригінали яких зберігаються в Ізмаїльському історико-краєзнавчому музеї Придунав'я. Директор краєзнавчого музею с. Городнє (Болградський район) Ганна Константинова є визначним майстром декоративно-прикладного мистецтва у галузі розписної глиняної іграшки, які отримали визнання не тільки в Україні, але й в Болгарії та Туреччині. Галина Згурська, директор Централізованої бібліотечної системи в Ренійському районі – голова регіональної громадської організації «Наша спадщина» і автором етнографічної колекції «Нехай світ знає Україну!», що складається з сувенірних ляльок, одягнених у національні костюми Буджака.

Розвиток мистецького краєзнавства як цілісного культурного явища ми розглядаємо як важливий компонент розвитку сучасного краєзнавства Буджака. Потужна робота ведеться в численних культурних центрах регіону і відображається у журналістських матеріалах, а академічне наукове студювання регіонального мистецького краєзнавства залишається перспективним напрямом діяльності науковців Ізмаїльського державного гуманітарного університету.

1. (2018). Бессарабские этюды. Поэты Килийщины. Вып. 1. Published by Altaspera Publishing. 167 с.

2. (2017). Весна на Дунаї: Збірка пісень на вірші Таміли Кібкало. Творчий проект О.М. Затинченка / За ред. О.А. Бухнієвої, Г.Б. Райбедюк. Ізмаїл: РВВ ІДГУ. СМІЛ. 36 с.

3. Ізмаїльська міська організація Національної спілки художників України. URL: <https://imonua.wixsite.com/izmail-art>

4. (2012). Культура и пространство: историко-культурные бренды и образы территорий, регионов и мест / Под ред. В. К. Мальковой, акад. В. А. Тишкова. Ростов н/Д: Издательство ЮНЦ РАН. 312 с.

5. Левин С. В. (2012). Найти себя: стихотворения и песни. Киев: КНУ. 250 с.

Вища освіта у міждисциплінарному вимірі: від традицій до інновацій

6. (2010). Особливості буковинського пограниччя: історія культурного полілогу / Лідія Антошкіна, Олександр Гадинко, Гелена Красовська, Петро Сигеда, Олексій Сухомлинов. Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд». 238 с.

7. (2020). Художники Бессарабії: альбом [За ред. Шевчук Т.С.]. Дрогобич: Коло. 132 с.

8. (2018). Культурний простір бессарабських болгар: колективна монографія [За ред. Шевчук Т.С.]. Болград: ТОВ «Арт-юг» – «Ірбіс». 240 с.

ФАСИЛІТАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ УЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Ольга Шикиринська

кандидат філологічних наук

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Здійснення ефективної професійно-педагогічної діяльності вчителя іноземних мов в умовах стрімкого переходу до дистанційного навчання через світову пандемію, викликану розповсюдженням вірусу covid-19, поставила учителів ЗОШ та викладачів ЗВО України перед численними викликами. Карантинний режим та перехід на надання дистанційних освітніх послуг став серйозним стрес-тестом для більшості педагогічних працівників країни. Реагувати на виклики сучасності може педагог, який здатен модифікувати свою професійну діяльність, шукати шляхи подолання професійної кризи. Одним із нагальних питань методологічного плану став пошук шляхів переформування педагогічної фасилітації вчителя-філолога у галузі іншомовної освіти. Педагогічна фасилітація передбачає створення необхідних умов для загального розуміння і прийняття групових рішень у процесі навчання з акцентом на індивідуальній відповідальності кожного учасника професійного спілкування.

Поняття «педагог-фасилітатор» виникло ще у середині ХХ ст. в теоріях особистості Карла Роджерса та Джерома Фрейберга, основи яких викладено у книзі «Свобода учитися» [2]. Пізніше воно було ґрунтовно теоретично осмислено у працях Роберта Зайонца [4], К'єлла Рудестама [3], Сергія Братченка [1] й ін. та впроваджено в освітній процес. Актуальність теми цього дослідження пов'язана з необхідністю з'ясування стратегій учителя іноземної мови щодо професійної